קלג: רבי אליעזר דמילה פרק תשעה עשר שבת

גמ' מכדי קתני כולהו. כל דבריס העושים למילה מוהלין ופורעין ומוציין כו' למה לי דתנן כללא בריש עושין כל צרכי מילה: **ליתן.** שיורי עלה. **ובמתני'** (ג) מפרש אלו הן ליתן המעבכין ויש שאין מעבכין כגון בשר שאינו חופה רוב הערלה אלא מיעוטה. ומה היא עטורה שורה גבוה המקפת בגיד סביב שממנה הגיד משפע ויורד לגד הקרקע ומשפע ויורד לגד הגוף. **המל.** בשבת: **כל זמן שהוא עוסק בה.** אלא סילק ידו אם רואה שנשמיטו בה ליתן בין מעבכין את המילה שאינה כשרה עד שיתחבש בין שאין מעבכין חוזר ומוחך דכולא חדא מלתא היא והרי ניתנה שבת לדחות אחלה: **פירש.** שסילק ידיו: **על המעבכין חוזר.** שהרי הן כמילה עצמה: **ועל שאין מעבכין אינו חוזר.** דהוי כהתחלה בפני עצמה ועל אלו לא ניתן לחלל את השבת. והיינו דקתני כל צרכי מילה ואפילו ליתן שאין מעבכין חוזר עליהם כל זמן אלא פירש: **מאן תנא פירש אינו חוזר.** ומשום דפירש המציב ליה חוזרה מילתא לנפשה והואיל ולא עיכוב מלוה גיכרו לא הדר: **מפציע** (ד) **הפסח עד החזה.** והיינו פירש דתנן במסכת תמיד (פ"ד מ"ג) גבי הפציעו שהיה מתחיל מן הרגליים והיה מפציע ויורד עד שמגיע לחזה הגיע לחזה חתך את הראש ומתנו למי שזרה בו ואח"כ הכרעיים ומירק והפציע כו' שמעי' מייה משהגיע לחזה סילק ידיו מן הפסח והתחיל להתעסק בניתות קלא וגבי עולה דכולה כליל מירק והפציע ומנתח הדיש תחילה אחר הראש וגבי פסח נמי משהפציע עד החזה דיכול להוליא אימוריו (ה) אלא יימין קורעו ומוליאן מיד והוה ליה פירש מן הפסח וקאמר רבי ישמעאל שוב אינו גומר ומפציע משום דכיון דפירש הוא חזרה מילתא דאתחלתא לנפשה ואלא לגרוך גבוה דומיא דליתן לו מעבכין: **דלא בעינן זה אלו ואלוהו.** דאחר נטילת האימורין אין הידור מצוה ביפוי בשר אבל יפוי מילה מצוה היא: **הוי דומה לו.** ולשון אלוהו אלי והוא לעשה עצמי כמותו לדבר בדרכיו: **בין שנראה.** אחדש: **בעליל.** בגילוי לכל ויש לדעת שראוהו בית דין והקרובים לסס ואין צריך לרופאין חוץ לתחוס לחלל שבת ולבא ולהעיד לפני ב"ד שהחלילו: **ר' יוסי אומר כו'.** אלמא אע"ג דאיכא מצוה כיון דלאו לגרוך גבוה הוא לא מחלליון והכא נמי פירש דהוי אתחלתא דחילול כי הכא בלא גרוך גבוה לא מחלליון: **לא נייפה שבת לדחות.** אפילו בהתחלתה דהא נראה בעליל אבל הכא כיון שנתנה שבת לדחות להתחיל בה המילה הכי נמי דכי פירש והדר לאו אתחלתא לנפשה היא והוי כמו שלא פירש וגומר כל מצותו: **רבנן דפליגי עליה דרבי יוסי.** גבי לחם הפנים: **אחרבעה דברים נלמדין.** להיכל בשבת לסדור לחם הפנים: **שני סדרים.** שמים מערכות של לחם: **שני בזיכין.** שמי כפות מלאות לבונה כדכתיב (ויקרא כד) ונתת על המערכת לבונה זכה: **מקדימין לפניהם שניים ניטול** מן השלחן שני סדרים הישנים: **ושניים ליטול שני בזיכין.** והשלחן היה נתון ארכו ממזרח למערב ואלו עומדין מזה לרוחב השלחן בצפון ואלו עומדין לנגדו לדרום. ודווקא מכניסין לצפון דכל צפון עניין חשיבות היא כדאמרינן במסכת סוכה (דף ט.) גבי חילוק לחם הפנים למשמרה הנכנסת והיוצאת הנכנסין מולקין בצפון כדי שירחו (ו) נכנסין: **רבי יוסי אומר אפילו אלו נוטלין.** תחילה ומסלקין כולה מן השלחן ואלחר שעה מניחין אלו: **אף זה תמיד.** ומה אני מקייים תמיד שלא יהיו שלחן בלא לחם. ולרבנן אי שקלי ליה והדר מסדרי לא מיקרי להו תמיד אלא התחלה אחרינא ומגלא שמתעכב שלחן בלא לחם וגבי פירש נמי כי הדר אתי מלאכה אחרינא היא ולרבי יוסי דאמר כי שבקי והדר מתחלי נמי תמיד הוא דחדא מלתא הוא הכא נמי פירש חוזר אע"פ שאין מעבכין דכולה גמר מלאכה היא: **מהלקטין.** בגיליון המעבכין: **מני.** כרבי זו של מי הוא: **אמר רב להנא אומן.** ענוה כרת ובשבת קאי שחילל שבת ולא עשה מצוה: **וגימא אנא עבדי פגנא.** כלומר הואיל וכשהתחיל ברשות התחיל וחבורה שעשה ברשות עשה אמאי חייב גימא להו לכו אתם וסיימו המלאכה: **אנא אמר רב פפא.** בגדול שמל קטיריי ובחול וענוה כרת דקאמר משום מילה קאמר דעדיין ערל הוא: **וכגון דאתא בין השמשות.** ואמרו ליה לא מספקת לגמור ביום כהילכתה ותעשה חבורה בשבת בלא מצוה ועוגה כרת ומיהו מיתה ליכא דלא אתרו ביה למיתה ולא קבל עליו התראה וכרת איכא דאתחלה בראשון (לא) התחיל ולא גיתנה שבת לדחות אלו בשעה זו: **מהו דתימא.** מתחיין לא אשמעינן דמתחל שבתא עלה דדם מיפקד פקיד ומופקד ועומד שם כנתון בכלי וכמליכה אין כאן איסור תורה ומשום הכי שרי ולאו משום סכנה ואומנא דלא מייך בחול לאו סכנתא היא ולא ניעבריה: **קא משמע לן דדם חיצורי מיחבר.** כשיוצא ע"י מליכה ואפילו הכי שרי משום סכנה מדקתני במתני' גבי איספלנית וכמון: **שב מינאי ברבא.** ז' מנות של חלב: **והדא דקיבא.** שעוה: **קיבא וקבנא.** ריש"ג הוא זפת של עץ שמוליאים ממנו אלא ע"י האור והיא לבנה: **קרעינהו למייהו.** שהפסיד להם לגלות רפואה זו: **שבקי לו חדא.** אלא גליתי: **הספיקתא**

גמ' מכדי קתני כולהו לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר (א) **המל כל זמן שהוא עוסק במילה חוזר בין על הציצין המעכבין את המילה בין על הציצין שאין מעכבין את המילה פירש על ציצין המעכבין את המילה חוזר על ציצין שאין מעכבין את המילה אינו חוזר מאן תנא פירש אינו חוזר אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה היא דתניא** (ב) **ארבעה עשר שחל להיות בשבת מפשיט** (ג)**(אדם) הפסח עד החזה דברי רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה וחכ"א מפשיטין את כולו ממאי עד כאן לא קאמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה התם** (ד) **משום דלא בעינן** [1]**זה אלי ואנוהו אבל הכא דבעינן זה אלי ואנוהו הכי נמי** (ה)**דתניא זה אלי ואנוהו** [2]**התנאה לפניו במצות עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה ציצית נאה ספר תורה נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה בקולמוס נאה בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאין אבא שאול אומר ואנוהו הוי דומה לו** [3]**מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום אלא אמר רב אשי הא מני רבי יוסי היא דתנן** (ו)**רבין שנראה בעליל ובין שלא נראה בעליל מחללין עליו את השבת רבי יוסי אומר נראה בעליל אין מחללין עליו את השבת ממאי דילמא עד כאן לא קאמר ר' יוסי התם** (ז) **דלא ניתנה שבת לדחות אבל הכא דניתנה שבת לידחות הכי נמי אלא אמרי נהרדעי רבנן דפליגי עליה דרבי יוסי היא דתנן** (ח)**ארבעה כהנים נכנסין שנים בידם שני סדרים ושנים בידם שני בזיכין וארבעה מקדימין לפניהם שנים ליטול שני סדרים ושנים ליטול שני בזיכין המכניסין עומדים בצפון ופניהם לדרום והמוציאין עומדים בדרום ופניהם לצפון אלו מושכים ואלו מניחין טפחו של זה בצד טפחו של זה משום שנאמר** [2]**לפני (ה') תמיד ר' יוסי אומר אפילו אלו נוטלין ואלו מניחין אף זה היה תמיד ת"ר מהלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת מני א"ר כהנא אומן מתקיף לה רב פפא אומן לימא להו אנא עבדי פלגא דמצוה אתון עבדיתו פלגא דמצוה אלא אמר רב פפא גדול מתקיף לה רב אשי גדול בהדיא כתיב ביה** [3]**וערל זכר אשר לא ימול אלא אמר רב אשי לעולם אומן** (ו)**וכגון דאתא בין השמשות דשבת ואמרו ליה לא מספקת ואמר להו מספקינא ועבד ולא איסתפק דחבורה הוא דעבד וענוש כרת: מוצצין וכו': אמר רב פפא** (ו)**האי אומנא דלא מייץ סכנה הוא ועברינן ליה פשיטא מדקא מחללי עליה שבתא סכנה הוא מהו דתימא האי דם מיפקד פקיד קמ"ל חבורי מיחבר ודומיא דאיספלנית וכמון מה איספלנית וכמון כי לא עביד סכנה הוא אף ה"נ כי לא עביד סכנה הוא: ונותנין עליה איספלנית: אמר אביי** (ו)**אמרה לי אם איספלניתא דכולהון כיבי שב מינאי תרבא וחדא קירא רבא אמר קירא וקלבא רישינא** (ז) **דרשה רבא במחוזא קרעינהו בני מנוימי אסיא למנייהו אמר להו שבקי לכו חדא דאמר שמואל** [4]**האי מאן דמשי אפיה ולא נגיב טובא נקטרו ליה הספניתא**

גדול בהדיא כתיב ביה. פע"ג דכמה דוכתין תניא מה שבהדיא בפסוק איבעי (ו) למתני גדול אלא מל עונש כרת:

(ו) **לועם בשיניו.** אף על גב דאחר מילה מולה שיש בו סכנה הוא מ"מ כמה דאפשר לעשויי משיגין: הכא

מוסף רש"י

מפשיט את הפסח עד החזה. מתחיל מרגליו לאחוריהם עד החזה, שיוכל להוציא אימוריהם, שהקטר חלביו דומין שבת, ותו לא מפציע מידי עד אותה לוגרך הדיוט הוא (לעיל קמז:). **בין שנראה.** הלבנה, **בעליל.** לכל העולם (מנחות מד:). **אין מחללין עליו את השבת.** בלבת ולהעיד לב"ד, שהרי אין לריך, כיון דבעלייל נראה. ב"ד נמי לאוהו (שם). **שני סדרים.** של לחם הפנים, שתים המערכות, שם המערכת (מנחות ז:). **המכניסים עומדים בצפון.** דהכי אפיר לאותן המלליין הטבוהה יהו בלפון, דקדושת לפון המערכ (מנחות צט:). **ופניהם לדרום.** ופתמה המ"ד שולחנות מזרח ומערב מוחתן ורוחבן לפון ולדרום (שם). **אלו מושכים.** ועד שבא יגביהו הן מן השלחן אלו מניחין (שם). **אפילו אלו נוטלין.** לגמרן ואלו מניחין. אמר שמילקו, **אף זה היה תמיד.** כדמפרש טעמא דגמרא דאין תמיד אלא שבא יכין שלחן לילה אחד בלא לחם (שם).

רב נסים גאון

יבוא עשה של מילה ודחי עשה ולא תעשה של יום טוב אלא בזמנה שהוא יום ח' ודאי שבו נאמר (ויקרא יב) ביום השמיני יומל, ואמרו בפירוש וביום ואפילו בשבת. אבל שלא בזמנה אפילו יום טוב אינה דוחה שאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה, אלא נזיר מצורע כי פירש בראיות ברורות שעשה ידחה את לא תעשה ועשה שבו. וביאור זה כי הקב"ה צוה הנזיר שיגדל שער ראשו מאחר שהקדים האזהרה עליו שלא יגלחנו שנאמר (במדבר ו) גדל פרע שער ראשו אחר שאמר תער לא יעבור על ראשו. הרי הוא בדבר זה מוזהר בלאו ומצווה בעשה. וחייב המצורע בעת שהרתו לגלח כל שער שבגופו שנאמר (ויקרא יד) והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו. וכשיתגנע הנזיר בצרעת ויגיע יום ז' שהוא חייב לגלח בו, אמרו חכמים שמצות גילוח של צרעת דוחה עשה ולא תעשה שיש עליו לענין נזירותו, וכי מה שאמר הכתוב לענין מצורע את ראשו אחר שאמר יגלח את כל שערו, לא בא אלא לענין נזיר שנאמר בו תער לא יעבור על ראשו לומר כי זו המצוה אינו חייב בה אלא בעת שלא תהיה בו צרעת, אבל בעת שיהיה בגופו צרעת יגלח את ראשו אפילו שער ראשו שהוהרתיו שלא יגלחנו בימי נזירותו חייב לגלח אם היה צרוע. נתקיים לנו מזה שבנזיר מצורע לבדו יבא עשה ודחי לא תעשה ועשה. **וראש** מסכת יבמות (דף ה) אמרו אלא דקימא לן דאין עשה דחי לא תעשה ועשה לגמגר מנזיר דאתי עשה דחי לא תעשה ועשה, אלא מנזיר לא נמרינן שכן ישנו בשאלה. ובארו כי דבר זה הוא מיוחד בו לבדו ולא בזולתו, וכי בכל התורה כולה לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה. והוהר לשמור אלו העיקרים שפירשנו שכהן מתבארים לך כל דבר כשתמצא בתלמוד מענין אלו הענינים. **תינח גדול דכתיב ביה בשר קטן נמי כתיב ביה בשר בינוני מגלן.** פי' כבר ידענו כי הקטנים פטורים ממצוות, והשכר והענוש הם תלויין בחיוב המצוות, ומאחר שנדע כי לא חייב הכתוב במצוות אלא (לפי) [למי] שיש בו עניני החיוב, כגון שהביא ב' שערות ושהגיע למספר שני האנשים ושיצא מגבול הנערות

מוסף הש"ס

(א) **לעיל קנז:** ממתנ סג: [תוספתא פפסחים פ"ד,ן, ב) ל"ל מת, ג) [וזיר כ: ע"ש] סוכה יא: ממילתא פרסם בשלה [מס' סופרים פ"ג הל' יג], ד) ר"ה כא: ממתנ מ, ה) ממתנ ז. מנ:, ו) [קידושין לא: וסס נסמן], ז) [כס"ל ליתא ריטיא], ח) פסחים ד. יומא כח: (מגילה כ:), ט) בס"ל: וכרת מיכא דמתחילה לא נכרות, י) [שיך לעמוד ל מתמצה],

תורה אור השלם

1 עֹדִי וְזִמְרַת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ: שמות טו ב
2 וְנָתַתָּ עַל הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד: שמות כה ל
3 וְעָרֵל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל אֶת בְּשַׂר עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ אֶת בְּרִיתִי הֵפָר: בראשית יז יד

הגהות הב"ח

(א) גמ' התם אלא מעוס לגא: (ב) שם ר' יוסי התם אלא משום לגא מיתנה בשבת: (ג) רש"י ד"ה ציצין וכו' ומממני. ג"כ לקמן דף קנ: סוף ע"ש: (ד) ד"ה מפשיט את הפסח עד וכו': (ה) שם לגוף: אימוריו. ג"כ ע"ל בפרק ג"כ דף קנו בסוף הדף: (ו) ד"ה ומנים ליטול וכו' כדי שיוכלו שהן נמכסין: (ז) תוס' ד"ה גדול וכו' איבעי ליה למיתני:

לעזי רש"י

רישינ"א. שרף ענ.

רבינו חננאל

עשה שנאמר וביום השמיני יומל בשר ערלתו, לא תעשה השמר בנגע הצרעת שהוא לאו כאשר פירשנו למעלה. ואם יש בהרת בערלה ויומל אחר זולתו אבי הבן, נתקיימה המילה שהיא עשה ונתקיימה חתיכת הצרעת שלא בכוונה, שלא הזהירה התורה אלא במתכוין והאחר לא נתכוין, ואין אומרים יבא עשה ודיחה לא תעשה אלא אם אין כח כלל לקיים שניהם. ופרקינן דליכא אחר, ואם נאמר להמתין עד שיבא אחר ויומל ביטלנו וביום השמיני יומל שהוא עשה. **ובאנו לפרש עוד תשלום הברייתא, אמר מר** י"ט אינו דוחה אלא בזמנו. פי' אין מילה דוחה י"ט אלא הנימול ביום ח' שהוא זמנו בלבד. ואמרינן מנא הני מילי, ופירשו חזקיה (ו)מן הקדושים שטעונין שריפה, והוא עשה כדכתיב הנותר ממנו עד בוקר באש תשרפו. ואין שריפת קדשין דוחה י"ט דתנינן בגמרא פרק כיצד צולין את הפסח, דתנן הנעמנות והגידים והנותר ישרפו בששה עשר, חל ששה עשר להיות בשבת ישרפו ב"י שאינו דוחה את השבת ולא את י"ט. (וקיימא לן דמילה שלא בזמנה דתנן שני יו"ט [שני של ראש השנה] אינו דוחה, דתנן שני יו"ט של ר"ה נימול ליי"ב), ללמדך שאין עשה דוחה י"ט, כן המילה שלא בזמנה אינה דוחה י"ט ואין לומר אי הכי אפילו מילה בזמנה, כי מילה בזמנה בפירוש אמרה תורה וביום ואפילו בשבת וכ"ש י"ט. [וקיימא לן דמילה שלא בזמנה אפי' יו"ט שני של י"ה אינה דוחה דתנן שני יו"ט של ר"ה נימול ליי"ב]. **אביי** פירשו מעולת שבת בשבתו כו'. רבא אמר הוא ולא מכשירין, פי' עשיית אוכל נפש דוחה י"ט ולא מכשירי אוכל נפש, כגון חטיבת עצמם מן היער לבשל ביו"ט, וכדומה לו. לבדו, ולא מילה שלא בזמנה הבאה בק"ו. דוהו ק"ו שאמר רבא, ומה אוכל נפש שאע"פ שהיא באוהרת שמחה אינה מצוה דוחה יו"ט לשחוט ולבשל ולאפות וכיוצא בהם, מילה שלא בזמנה שאע"פ שהיא בלא זמנה מצוה היא ומעכבתו מלאכול בתרומה, אינו דין שדוחה י"ט, בא לבדו למעט המילה שלא בזמנה. **רב אשי** אמר שבת שבתון אלו הנימולין לשבת אלא אתי עשה ולא תעשה ועשה דיו"ט. **מתני' כלל א"ר עקיבא** כל מלאכה שאפשר לעשות מע"ש אינה דוחה את המילה ודחי את לא תעשה ועשה דיו"ט.

ז) חסר קלא וכ"ל ופי' חזקיה דלעסין זה מומר מן הקדשים וכו'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

רבי אליעזר דמילה פרק תשעה עשר שבת קלד.

חספניתא. פניו מתבקעות. ומאי אומר שהוא מין שמין שקורין אייניי"א והוא (בגרב) ובחרס שכתוב בתורה (דברים כח) ד) **וחספניתא** תרגום של חרס: **כמיא דסיקלא.** מרק תרדין: **חזי לאוכלא.** שאין בו סכנה: **יבעלו.** דהאי נמי מולה הוא: **אכל לזוני עצמא שרי.** ר"מ ותסתם מתני' ר"מ [סנהדרין פו.] ומאמאי תנן זה בעצמו: **הסס.** גבי שאר חולים: **לא בעו ליכא.** לערפו ולערבו יפה יפה: **ולא ליך.** לא יערבנו כל כך: ומתרץ **היינו דקאני נותן זה בעצמו וזה בעצמו.** במערב ואינו לוקך: **אין מסגנין אם החרדל.** בי"ט: **במסגנת שלו.** טעמא מפרש לקמיה דמיחזי כבורר שמשליך הסורין שלו:

ו) חספניתא מאי תקנתיה לימשי טובא במיא דסילקא: לא שחק מערב שבת: תנו רבנן דברים שאין עושין למילה בשבת עושין לה ביו"ט [א]שוחקין לה כמון וטורפין לה יין ושמן א"ל אביי לרב יוסף מאי שנא כמון בי"ט דחזי לקדרה יין ושמן חזי נמי בשבת לחולה דתניא [ב]אין טורפין יין ושמן לחולה בשבת אמר ר"ש בן אלעזר משום ר"מ אף טורפין יין ושמן א"ר שמעון בן אלעזר פעם אחת חש רבי מאיר במעיו ובקשנו למרוף לו יין ושמן ולא הנחנו אמרנו לו בדריך יבטלו בחייך אמר לנו אע"פ שאני אומר כך וחבירי אומרים כך [ג]מימי לא מלאני לבי לעבור על דברי חבירי הוא ניהו דמחמיר אנפשיה אבל לכולי עלמא שרי התם לא בעי ליכא הכא בעי ליכא הכא נמי ניעביד ולא לילך היינו דקתני נותן זה בפני עצמו וזה בפני עצמו: ת"ר [ד]אין מסגנין את החרדל במסגנת שלו ואין ממתקין אותו בגחלת א"ל אביי לרב יוסף מאי שנא מהא [ה]דתנן נותנים ביצה במסגנת של חרדל א"ל התם לא מיחזי כבורר הכא מיחזי כבורר ואין ממתקין אותו בגחלת והתניא ממתקין אותו בגחלת לא קשיא [ו]כאן בגחלת של מתכת כאן בגחלת של עץ א"ל אביי לרב יוסף מ"ש [ז]מבישרא אגומרי א"ל התם לא אפשר הכא אפשר א"ל אביי לרב יוסף מהו לגבן א"ל [ח]אסור מ"ש מלישה א"ל התם לא אפשר הכא אפשר והא אמרי נהרדעי גבינה בת יומא מעליא הכי קאמרי דאפילו גבינה בת יומא מעליא: אין עושין לה חלוק כו': אמר אביי [ט]אמרה לי אם [י]האי חלוק דינוקא לפניה לסיטרא [יא]לעילאי דילמא מידביק (לא) גרדא מיניה ואתי לידי כרות שפכה אימיה דאביי עבדא כיסתתא לפלגא אמר אביי האי ינוקא דלית ליה חלוק לייתי בליתא דאית ליה שיפתא וליכרכיה לשיפתא לתתאי ועייף ליה לעילאי ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דלא ידיע מפקתיה לשייפיה מישחא ולוקמיה להדי יומא והיכא דזיג ליקרעיה בשערתא שתי וערב אבל בכלי מתכות לא משום דורף ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דלא מייץ מיקר (יב) דקר פומיה מאי תקנתיה ליתו כסא גומרי ולינקטיה ליה להדי פומיה דחיים פומיה ומייץ ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דלא [יג]מנשתיה לינפפיה בנפוותא ומנשתיה ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דלא [יד]מעוי ליתו סליתא דאימיה ולישרקיה עילויה ומעוי ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דקטין לייתו לסילתא דאימיה ולישרקיה עילויה מקוטנא לאולמא ואי אלים מאולמא לקוטנא ואמר אביי אמרה לי אם [טו]האי ינוקא דסומק דאכתי לא איבלע ביה דמא [טז]ליתרחו ליה עד דאיבלע ביה דמא ולימהלוה [יז]דירוק ואכתי לא נפל ביה דמיה ליתרחו עד דנפל ביה דמיה ולימהלוה [יח]דתניא א"ר נתן פעם אחת הלכתי לכרכי הים ובאת אשה לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתיו שהוא אדום אמרתי לה המתיני לו עד שיבלע בו דמו המתינה לו עד שנבלע בו דמו ומלה אותו וחיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי שוב פעם אחת הלכתי למדינת קפוטקיא ובאת אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתיו שהוא ירוק הצצתי בו ולא ראיתי בו דם ברית אמרתי לה המתיני לו עד שיפול בו דמו והמתינה לו ומלה אותו וחיה והיו קורין שמו נתן הבבלי על שמי:

מתני'

הא מיחזי כבורר. מיהו כורר לא הוי שגם הפסולת לאו לאכילה ולא דמי למסמרת דריש מולין (לקמן ד' קנ:): לאיכא למ"ד מייב משום כורר: מי

ולא מיחזי כבורר. כמון: **אין ממתקין אותו בגחלת.** דכרך שרגילין לכבות לאותו את הגחלת או לאכן ניסוקת: **נותנין ביצה במסגנת של חרדל.** ומסגנה בתוכו לייפות מרלאיתו: **לא מיחזי כבורר.** שכולה יוצאה דרך המסננת ואין משייר שם פסולת: **בגחלת של עץ.** אסור דשייך בה כיבוי לפי שעושה פחם. בגחלת של מתכת לא שייך בה כיבוי דאינו נעשה פחם: **ומ"ש מבישרא אגומרי.** שלוין בי"ט ואע"ג דמכבה: **לא אפשר.** לגלות מאתמול דבזמה שבאה אל מכל מכל דלאפשר מאתמול: **לגבן.** גגינה: **מאי שנא מלישה.** שלשין פת ביום טוב והאי נמי ליתיה דמיא: **לא אפשר.** דפת חמה מעליא עפי הכא לאפשר מאתמול: **אמר אביי.** אמרה לי: **אם האי חלוק דינוקא לפניה לסיטרא.** לאימיה דאביי: **לעילאי.** לאימיה דאביי: **דילמא מידביק.** לאיתיוקות הבאים לידה לאתן מילתן: **כיסתתא לפלגא.** דמילה. כיס היתה עושה של בגד לפיים בתוך החלוק ומופרשת מתוכו בתוך החלוק ומגיע למטה עד תלי החלוק כדי לאחז בין האימרא ובין המילה: **לייתי בליתא.** מעט שחק של בגד שיהא בו אימרא לפי שהאימרא מהדקה יפה בבשר שלא ישמט החלוק מן הגיד: **וליכריה לשפתא לתתאי.** לתחתית ראש הגיד יתן השפה וראש השני החלק יהא למעלה: **ועייפה עיליה.** אותו ראש העליון החלק יקפל ויקפול כלפי חוץ מפני הגרגרין שלא ידבקו במכה: **דלא ידיע היכ מפקתיה.** שאין ניכר בו נקב בית הרעי שאם הוציאת זבלו: **לשייפיה מישחא.** שהשמן מגהיל הבשר: **ולוקמיה להדי יומא.** נגד השמש: **והיכא דזיג.** שגלוי מזכוכית בידוע שהחלב כנגדו: **בשערתא.** בראש השעורה שהוא מחדוד: **דזריף.** מגפפו אינפליי"ר בלע"ז: **דלא מייץ.** שלא יכול לינק: **מיקר הוא דקר פומיה.** נעצנו שפתיו ואין בו כח למוץ בהן: **לייתו כסא דגומרי.** תשמש גחלים על דף או על כלי: **ולוקמה להדי פומיה.** ויעמיד אצל פיו: **דחיים פומיה.** שיתחמם פיו: **ומייץ.** ויקץ: **דלא מינפפא.** שאין נשימה יוצרת בו שאין דופק כנגד לבו בדרך כל אדם: **לינפפיה בגיפוותא.** יניפו עליו בגפה קשורין ומ"ן: **דלא מעוי.** אין רוחו נכנס ויוצא יפה אלייני"א בלע"ז: **סילתא דאימיה.** שילת שהולדה עמו: **ולישרקיה עליה.** יחליקנה על בשרו כמו מישמרוקי מישמריקו (ע"ג ד' מ:) אשמולד"ר: **דקטין.** שהוא דק: **מקוטנא לאולמא.** השליח דאשה מ' קלר ורלשה אחד רחב יחליקה עליו ומשוכו אצל הרחב כלומר כן ירחיב זה ויתעבה: **ואי אלים.** ולא מתמת בריאות אלא בגוף ליישרקיה עליה מאולמא לקוטנא: **דסומק.** כל בשרו אדום: **לא איבלע ביה דמיה.** בבשרו דעכשיו כל דמו מלוי בין עור לבשר וכשמוהלין אותו יוצא כל דמו: **ליתרחו ליה.** ימתינו מלמולו: **לא נפל ביה דמא.** לא בא בו דם וממתן כך מלם הוא ואין בו כח וממהר לחלוש ולמות: **לנרכי הים:** ה"ג **לחיפיו שהיה ירוק הצצתי בו ולא היה בו דם ברית.** מרחי לגריעותא חדא דאי מהיל ליה לא נפק מייה דמא והטפת דם ברית מצוה בלכתיב (זכריה ט) גם אם בדם בריתך ועוד דמסוכן הוא ומשום חולשא שלא נוצר בו עדיין דם: מתני'

ד) [פי' כשין קרום הלומה בשור הפנים ומתקלף. ערוך].
ה) [תוספ' פי"ג], ו) לקמן [קידושין לא: וסם לקמן].
ז) [ני' הערוך בערך סטר מגמ"ר], ח) [פי' אסין יכול להסתין ערוך ע' אסס], ט) [פי' אסין מוציא הכל ממומנו ערוך],
י) [ני' הערוך ליתרהו ועי' במוסף הערוך ערך תרס וכרש"י גיטין קמ: ד"ה מרתיס ובגיה],
יא) מולן מז: [תוספ' פני"ש ע"ש],
יב) [מתרגום אלפיטו ליתא וכע"ז מגו: פירש רש"י תוספתא מקלקן שבפני מלם],

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלעלא מיתיבי גרדתא מיניה: (ב) שם מיקר הוא דקר:

גליון הש"ם

גמ' מימי לא מלאני לבי. לעיל דף קיח ע"ב:

מוסף רש"י

נותנים ביצה במסננת של חרדל. שהחרדל נתון בה, להסתנן וקולנת מן הפסולת ולא כשלה המלמון שלה טוף ומסתנן עמו והוה ליה למרדל למגלה והחלמון שהוא קשור בשאר למעלה, וכיון הלוי פירש סיעוה של ביצה לתוך תבשיל הוא לא נתון חרדל, ומסננת של חרדל הוא דשרי משום שיעוי, ויוכל לתוך הקערה שהוא כלי שני ומתלבן התבשיל (לקמן קלט:). **המתיני לו.** דאין לך דבר הנעשה כפי פקוח נפש, חוץ מעבודת הכהנים וגילוי עריות ושפיכות דמים (חולין מז:). **שיבלע בו דמו.** שיהא דמו נבלע בבשרו, שהיה דמו הולך בין עור לבשר והוי כמי שאין לו דם והדם הוא הנפש ומתוך שאין בו חיות הוא מת ממכה קלה (שם).

רבינו חננאל

השבת וכו'. אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' עקיבא. **מתני' עושין כל צרכי מילה בשבת מוחלין ופורעין כו'.** אמרינן כי מכדי קתני מוהלין ופורעין ומוצצין כו', עושין כל צרכי מילה למה לי. לאתויי הא דתנו רבנן המל כל זמן שעוסק במילה חוזר בין על ציצין המעכבין את המילה בין על הציצין שאינן מעכבין את המילה, פירש, על ציצין המעכבין את המילה חוזר על שאין מעכבין אינו חוזר. **ואמרינן** מאן תנא פרש. ואתא רבה בר בר חנא לאוקומה כר' ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקה, ולא קמה ופשוטה היא. ובא רב אשי להעמידה כר' יוסי דתנאה בעלל, ואיפשיטא במנחות תחילת פרק ר' ישמעאל הכי, לאו א"ר יוסי התם כיון דאפשר לא טרחינן הכא נמי כיון דאפשר לא טרחינן, ונדחת גם זו. **ואתו** נהרדעי ואוקמוה כרבנן דפליגי עליה דר' יוסי במנחות פרק שתי הלחם גילוחות, דתנן ד' כהנים נכנסים ב' בידים ב' סדרים וב' בידים ב' בזיכין, וד' מקדמין לפניהם, ב' ליטול ב' סדרים וב' ליטול ב' בזיכין, המכניסין עומדין בצפון ופניהם לדרום, והמוציאין עומדים בדרום ופניהם לצפון, אילו מושכין ואילו מניחין טפחו של זה בצד טפחו של זה [שנאמר] לפני תמיד. ר' יוסי אומר אפילו אילו נוטלין ואילו מניחין אף זו היתה תמיד. שמעינן מדבריהם שאומרים אילו מניחין, פי' מושכין את לחם הפנים, לא שמסירין אותו מעל השלחן כולו אלא מושכין אותו מעט מעט ומגלגלה מקצת השלחן, ובאותו מקצת המגולה מניחין (הלחם) המכניסין [הלחם] ומכניסין אותו בצד טפחו של זה. וסבירא להו שאם נטלו הישן מעל השלחן אין מחזירין אותו, אלא כיון שסילק הלחם הישן ונשאר השלחן שעה אחת בלא לחם, עברו על הכתוב לפני תמיד. **ואע"פ** שיש לו רשות להדר לא הדיר, מיהא שמעינן שהפורש מן המצוה אין לו עוד לחזור עליה להדרה. **ומצאנו** בתלמוד א"י המל ימול, מיכן לשתי מילות אחת למילה אחת לפריעה, אחת למילה ואחת לציצין כדברי ר' עקיבא. ולר' ישמעאל דסבירא ליה דברה תורה כלשון בני אדם נקא ליה מהא דא"ר יהודה בן פזי אז אמרה תתן דמים למולות, מיכן ר' מילות למילה ולפריעה למילה ולציצין. **ת"ר מהלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת.** פי' מהלקטין, יש מי שאומר מלקט הציצין המעכבין את המילה כולן, וכן סבירא לן. ויש מי שאומר מהלקטין מלשון ילקוט, שהגרלה היא כמו ילקוט ובתוכו העטרה, וצריך לחתוך הערלה כולו לגלות העטרה, ואם לא חתכו כולו, כאילו לא מל. **והמל** אם לא הילקט בשבת כל הציצין המעכבין את המילה כאילו לא מל ולחילל השבת וענוש כרת. **ואהי** דאמרו לא מספקת, אינה תתראה ואינו מתכוון לחלל את השבת אלא לעשות מצוה מיכון, וכיון שלא עשה חייב כרת, מפני שלא הניח כיון שנכנסה השבת. **מוצציין,** אע"ג דהאי דם מיחבר הוא, כיון דהיא סכנה דמיא לאיסופלנית וכמון ועבדינן לה בשבת. **פי' איסופלנית, רטייה. קירא,** שעוה והיא פסולת הדבש. **חספניתא.** כעין קרום הצומח בעור הפנים ומתקלף, ובלשון ישמעאל אל כופה. **סילקא,** בלשון ישמעאל סילק. **טורפין.** פי' סילתא, שיליא. **מקוטנא לאולמא,** ממקום הדק לעבה. פי' דברים שאין עושין למילה בשבת עושין לה ביו"ט, שוחקין כמון וטורפין לה יין ושמן, יין בפני עצמו ושמן בפני עצמו אבל ע"י ליכא לא. פי' ליכא, ערובה יין ושמן דהוליך השמן בתוך היין על [ידי] ערבוב. **(אבל) א"ל אביי לרבה מהו לגבן.** פי' לגבן ביו"ט, לקפות בגיבה לקבץ פיתותי החלב הקפוי ולעשותם חריץ של גבינה. א"ל אסור לגבן. א"ל והלא גיבון כמו לישת העיסה שנותן מים בקמח ומולל בידיו ועושה פתיתין ומוסיף מים ומקבץ הפתיתים ועושה אותם עיסה, כך מקפה החלב בטוכמסו ואחר שיקפה בכלי ויעמוד מכניס ידו ופותחו, אח"כ מכניס ידו ומגבן מתוך הקופה. הנה גיבון ולישה מלאכתן שוה, מפני מה זה מותר וזה אסור. **ופריק** לו קמא אי אפשר לאוכלו אלא ע"י לישה ביומו, והחלב אפשר לאכלו חלב או לעשותו גבינה בערב. **אקשינן** עלה והא אמרו נהרדעי גבינה בת יומא מעליא והנה היא כמו הלישה, וכשם שהפת חמה מעליא כך הגבינה בת יומא מעליא. ופריק ליה הכי קאמר אפילו בת יומא מעליא מכלל שבת שנים ושלשה ימים מעליא טפי, ואפילו בת יומא מעליא. אין עושין למילה חלוק לכתחילה אבל כורך עליה סמרטוט.

בג א מיי' פ"ג מהלכות מילה הל' יוד סמג עשין כח טוש"ע י"ל סי' לסז סעיף ו:
כד ב ג מיי' פ"ג מהל' מילה ה"ט הלכה ח סמג לאוין עה טוש"ע ס"מ סי' תקי סעיף ג: (והכא אלמא פיסא פ"ג קצ: ע"ש וכרא"ש שם סי' כג):
בה ד שם סעיף ה:
כו ה טוש"ע י"ד סי' רסד סעיף ג כהג"ש:
כז ו ז מיי' פ"ג מהל' מילה הלכה ח טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ה:

לעזי רש"י

אינייר"א [אוביידר"א]. מין צרעת, שבה הפנים מתבקעות. **פיינד"ץ [פיריני"ש].** חוטים תלויים בבד. **אינפלי"ר.** לנפח. **וא"ן [ו"ן].** מניפה. **אלייג"א [אליני"ר].** לנשות. **אשאולדי"ר [אישלאוריי"ר].** להחליק.

רב נסים גאון

אז הוא בן עונשין. וכיון שראינו שענש הכתוב מי שלא נימול שנאמר [בראשית יז] ערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה וגו', ידענו כי דבר זה מיוחד הוא באנשים גדולים ולא בנערים. ומצאנו כתוב בו בשר ערלתו להודיענו שהמילה דוחה את הצרעת על דרך העיקר שהקדמנו דאחי עשה ודחי לא תעשה, וכי בעת שהחיה בערלה בהרת ימול ויתחוך אותה וידחה מה שכתוב [דברים כד] השמר בנגע הצרעת. **והוצרכנו** שיבאר לנו דבר זה להסיר מדעתנו מה שהיה עולה עליו שמה היינו סבורים כי זה שכתוב [שם] לשמור מאד ולעשות הוא דבר מוסף על הלאו, והוה ליה לא תעשה ועשה ואין המילה דוחה אותן שאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה. והסיר ממנו סברא זו והודיענו שהוא לא תעשה בלבד המילה דוחה אותה. וזהו שאמרו חינא גדול דכתב ביה בשר, והקטן נמי שהוא בן ח' ימים נאמר בו ובים השמיני ימול בשר ערלתו, ידענו כי המילה ביום ח' תדחה (ערד) את הצרעת. נשאר לנו לשאול על הבינוני והוא שעברו עליו ח' ימים ולא נימול מפני מאורע שאירע לו כגון שהיה חולה או שהיה בו ספק, התהיה המילה ראויה בו בעת שיש בהרת בערלתו או לא, ולפיכך אמרו בינוני מנלן. ובאה התשובה משם אביי דאתיא מבינייא, ומשם רבא מילה בזמנה [לא] צריכא קרא כו'. ופי' על דעת אביי שהמילה מוחרת בבינוני במקום שיש בהרת נלמוד מגדול וקטן כמו ששנינו (רש"ש ספ"א) בבנין אב משני כתובים הצד השוה שבהן כו'. וכן הוא הילוך הדבר בבאן, כי הבינוני לא יתכן שנלמוד מן הגדול לפי שהגדול ענוש כרת לכך התירו בו בהכתוב תחיכה בהבהרת, אבל הבינוני שאין מילתו בזמנה לא. ומאחר שלא יכולנו ללמוד דבר זה מאחד מהן חיברנו אותם ביחד וקיימנו דבר עיקר מהן שהבינוני מותר לתחוך בהרת מערלתו. וכן הילוכו של דבר בענין זה, בינוני מנלן, אמר אביי אתיא (מבנייא) [מבנייא] מה לגדול שכן ענוש כרת קטן יכיחה שאינו ענוש כרת, מה לקטן שכן מילה בזמנה גדול יכיחה שאין מילה בזמנה, חזור הדין הצד השוה שבהן שמילתו דוחה את הצרעת אף אני אביא בינוני שההא מילתו דוחה את הצרעת. ורבא לא הוצרך לדבר זה כי הוא סובר כי בשר ערלתו שנאמר בבן שמנת ימים לא בא להתיר מילת בן שמונת ימים במקום שיש בהרת כי זה נלמדנו מקל וחומר, השתא שבת חמורה דוחה צרעת קלה לא כל שכן, והואיל ואינו צריך לבן ח' ימים הועיל להתיר המילה בבינוני במקום שיש בהרת. **לא צריכא** אפי' ר' יהודה **דאמר דבר שאינו מתכוון אסור. לבדו ולא מילה שלא בזמנה דאתיא** מקל וחומר. וגם זה פירשנו בפ' במה מדליקין. **מילה דנברתו עליה י"ד בריתות.** מפורשין הן בתורה [בראשית יז] ואלו הן, ואתה את בריתי תשמר, ואתנה בריתי, אני הנה בריתי, והקימותי את בריתי לברית עולם, ואתה את בריתי תשמור, והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם, את בריתי הפר, והקימותי את בריתי לברית עולם, את בריתי אקים את יצחק. ו)

ו) פה מיקרון וכפול ואלי קדרים והמעיין כפרכם ומגלאם ומכולכם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מתני' ומולפין עליו. אם הממין: **ביד.** אבל לא בכלי. וגגמ' פריך הא אמרת ריש מרחיצין דמשמע כדרכו והדר תני אפילו לזלף עליו בכלי אסור: **ספק.** כגון ספק בן מ' מדשים [וספק בן ט'] דהוא כאבן בעלמא ואין מילתו דוחה שבת (וספק בן ט') : **ר' יהודה מתיר באנדרוגינוס.** לאיתרבי מקרא דכתיב דכתיב נקמן[ג] : **גמ' והא אמרת ריש מרחיצין.** ואפילו כדרכו: **יולד קטני.** מרחיצין דריש לא כדרכו הוא דתנא סיפא לפרושי כיצד מרחיצין כגון לזלף ביד ואפילו ביום דאשון: **פניא דווחיה דרבא הו':** ה"ג **ביום השלישי מולפין עליו ביד.** ולא גרסינן אבל לא בכלי: **אתאן נמ"ק.** הך סיפא תנא קמא אמרה דאילו ר"א אפילו הרחצה כדרכו שרי: **משום דגדול לא סליק בישרא הייא.** היינו טעמא דמעשה שכם לא רחיה גמורה היא משום דגדול אין מכה שבנשרו מעלה אחוכה מהר אבל קטן נתרפא מידי סכנתו מהר: **אורי ליה בשמעתיה.** אתיר לו הרחיצה כדרכו ביום ראשון שחל להיות בשבת: **איחלש.** נעשה חולה והיה דואג שמא על כך נענש: **אמר בהדי תרגימנא דסבי למה לי.** מה היה לי לחלוק כנגד זקנים הללו רב יהודה ורבה בר אבוה שפירשו שאסור להרחיץ: **אי אמרת בשלמא פ"ק מולפין.** ביום ראשון קאמר ולא אייתי בהרחצה כלל אלא זילוף היינו דאתמא ר"א בן עזריה ופליג ואמר מרחיצין: **אלא אי אמרת.** תנא קמא נמי מרחיצין אמר בשני הימים ולא פליג ר"א אלא ביום שלישי דקאמר ת"ק מולפין אף מרחיצין ביום השלישי מיבעי ליה: **הוו בה.** דייקי בה: **דאי ס"ד הרחצה מילה מי גרע מהמין על גבי מכה.** דשרי והכא אסרי רבנן בשלישי (לגמרי): **ולא שני הו'.** והכא גבי מילה בהוחמו בשבת עסקינן הלכך בשלישי דליכא סכנתא לא: **אמר אביי אלא בעאי דאישני ליה.** אני הייתי רוצה לתרץ אתקפתא זו דבשני ליה רב יוסף מפני שסכנה היא לו: **וקדם רב יוסף ושנייא ליה.** דוחלי מתניתין חמין שהוחמו בשבת נמי שרי בימים הראשונים ולר"ש אף בשלישי מפני שמניעת חמין סכנה היא לו: **אין נופגין הו'.** קס"ד גזרה משום שחיקת סמנין כשמואל דטעמיה משום הכי הוא והיינו דקאמר אבל נותן חוץ למכה ולא מוכחא מילתא לגרפואה: **מוך יבש ופפוג יבש.** דלאו לרפואה היא אלא שלא ישרטו בגדיו הקשים מכתו: **אבל לא כתיתין יבישים** (ה) **וגמי יבש.** תחיכות בגדים דקות משום דמסו וגזרו משום שחיקת סמנין: **קשיא כתיתין אלכתיתין.** ריש אי מוך יבש דהיינו כתיתין וסיפא אסר כתיתין: **תדפי.** תדשים שלא היו על גבי מכה מעולם מסו עתיקי לא מסו: ה"ג **שמע מינה הני כתיתין מסו: ערלתו ולאי דוחה השבת.** דבהאי קרא וביום השמיני דילפינן מינייה[ד] אפילו בשבת כתיב בסיפיה ערלתו דמשמע מיעוטא ערלתו של זה ולא של אחר ומיעוטא ספק אתא: אנדרוגינוס

מתני' מרחיצין את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה ומזלפין עליו ביד אבל לא בכלי ר"א בן עזריה (ה) אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר [1] ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים ספק ואנדרוגינוס אין מחללין עליו את השבת ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס: **גמ'** והא אמרת רישא מרחיצין רב יהודה ורבה בר אבוה דאמרי תרוייהו כיצד תני מרחיצין את הקטן בין לפני מילה בין לאחר מילה כיצד מזלפין עליו ביד אבל לא בכלי אמר רבא והא מרחיצין קתני אלא אמר רבא הכי קתני מרחיצין את הקטן בין מלפני מילה בין לאחר המילה ביום הראשון כדרכו וביום השלישי שחל להיות בשבת מזלפין עליו ביד אבל לא בכלי ר"א בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים תניא כוותיה דרבא מרחיצין הקטן בין לפני מילה בין לאחר מילה ביום ראשון כדרכו וביום השלישי שחל להיות בשבת מזלפין עליו ביד ר"א בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וכשהן מזלפין אין מזלפין לא בכוס ולא בקערה ולא בכלי אלא ביד אתאן לתנא קמא מאי אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר משום דגדול לא סליק בישרא הייא קטן סליק ביה בישרא הייא ההוא דאתא לקמיה דרבא אורי ליה כשמעתיה איחלש רבא אמר אנא בהדי תרגימנא דסבי למה לי אמרו ליה רבנן לרבא והתניא כוותיה דמר אמר להו מתניתין כוותייהו דיקא ממאי מדקאמר רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת אי אמרת בשלמא תנא קמא מזלפין קאמר היינו דקאמר ליה ר"א בן עזריה מרחיצין אלא אי אמרת תנא קמא מרחיצין ביום הראשון קאמר ומזלפין ביום השלישי האי רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין אף מרחיצין מיבעי ליה כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר הלכה כר"א בן עזריה הוו בה במערבא הרחצת כל גופו או הרחצת מילה אמר להו ההוא מרבנן ורבי יעקב שמיה מסתברא הרחצת כל גופו דאי ס"ד הרחצת מילה מי גרע מחמין על גבי מכה דאמר רב אין מונעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת מתקיף לה רב יוסף ולא שני לך בין חמין שהוחמו בשבת לחמין שהוחמו מע"ש מתקיף לה רב דימי וממאי דהכא בחמין שהוחמו בשבת פליגי דילמא בחמין שהוחמו בע"ש פליגי אמר אביי אנא בעאי דאישני ליה וקדם ושני ליה רב יוסף מפני שסכנה הוא לו איתמר נמי כי אתא רבין א"ר אבהו א"ר אלעזר ואמרי לה א"ר אבהו א"ר יוחנן [א] הלכה כר"א בן עזריה בין בחמין שהוחמו בשבת בין בחמין שהוחמו מע"ש בין הרחצת כל גופו בין הרחצת מילה גופא אמר רב אין מונעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת ושמואל אמר נותן חוץ למכה ושותת ויורד למכה מיתיבי [2] אין נותנין שמן וחמין על גבי מוך ליתן על גבי מכה בשבת התם משום סחיטה תא שמע אין נותנין חמין ושמן על גבי מוך שעל גבי מכה בשבת התם נמי משום סחיטה תניא כוותיה דשמואל [3] אין נותנין חמין ושמן על גבי מכה בשבת אבל נותנין חוץ למכה ושותת ויורד למכה תנו רבנן [ד] נותנין על גבי המכה מוך יבש וספוג יבש אבל לא גמי יבש ולא כתיתין יבשין קשיא כתיתין אכתיתין לא קשיא [ה] הא בחדתי הא בעתיקי אמר אביי שמע מינה הני כתיתין מסו: ספק ואנדרוגינוס כו': תנו רבנן [2] ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא

מי גרע מחמין על גבי מכה. והיכי אסרי רבנן בשלישי אע"ג דאיכא למימר דכל אמרה למילתא כר"א בן עזריה דספקינן לעיל הלכתא כוותיה משמע ליה דלכ"ע קאמר ועוד דאפילו לר"א בן עזריה פריך דמשמע דשרי בשלישי משום סכנה מדמייתי קרא ויהי ביום השלישי וכו' אייריא במכה שאין בה סכנה: **ואין מונעין חמין ושמן.** פירש ה"ר יוסף פורת נשם רבינו שמואל דבמעורבת יחד אייריא דאי כל חד בפני נפשיה מאי קמ"ל בשמן מתני' היא בפ' שמנה שרצים (לעיל דף קיח.) אבל סך הוא את השמן והיינו אפילו על גבי מכה מדקתני בני מלכים סכין ע"ג מכותיהן שמן ווכל מכלל דבשאר שמן מותר לאחר אפילו ע"ג מכה ושמואל נמי היכי הוה פליג[ג] : ולא

שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים תניא כוותיה דרבא מרחיצין הקטן בין לפני מילה בין לאחר מילה ביום ראשון כדרכו וביום השלישי שחל להיות בשבת מזלפין עליו ביד ר"א בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וכשהן מזלפין אין מזלפין לא בכוס ולא בקערה ולא בכלי אלא ביד אתאן לתנא קמא מאי אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר משום דגדול לא סליק בישרא הייא קטן סליק ביה בישרא הייא ההוא דאתא לקמיה דרבא אורי ליה כשמעתיה איחלש רבא אמר אנא בהדי תרגימנא דסבי למה לי אמרו ליה רבנן לרבא והתניא כוותיה דמר אמר להו מתניתין כוותייהו דיקא ממאי מדקאמר רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת אי אמרת בשלמא תנא קמא מזלפין קאמר היינו דקאמר ליה ר"א בן עזריה מרחיצין אלא אי אמרת תנא קמא מרחיצין ביום הראשון קאמר ומזלפין ביום השלישי האי רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין אף מרחיצין מיבעי ליה כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר הלכה כר"א בן עזריה הוו בה במערבא הרחצת כל גופו או הרחצת מילה אמר להו ההוא מרבנן ורבי יעקב שמיה מסתברא הרחצת כל גופו דאי ס"ד הרחצת מילה מי גרע מחמין על גבי מכה דאמר רב אין מונעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת מתקיף לה רב יוסף ולא שני לך בין חמין שהוחמו בשבת לחמין שהוחמו מע"ש מתקיף לה רב דימי וממאי דהכא בחמין שהוחמו בשבת פליגי דילמא בחמין שהוחמו בע"ש פליגי אמר אביי אנא בעאי דאישני ליה וקדם ושני ליה רב יוסף מפני שסכנה הוא לו איתמר נמי כי אתא רבין א"ר אבהו א"ר אלעזר ואמרי לה א"ר אבהו א"ר יוחנן [א] הלכה כר"א בן עזריה בין בחמין שהוחמו בשבת בין בחמין שהוחמו מע"ש בין הרחצת כל גופו בין הרחצת מילה גופא אמר רב אין מונעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת ושמואל אמר נותן חוץ למכה ושותת ויורד למכה מיתיבי [2] אין נותנין שמן וחמין על גבי מוך ליתן על גבי מכה בשבת התם משום סחיטה תא שמע אין נותנין חמין ושמן על גבי מוך שעל גבי מכה בשבת התם נמי משום סחיטה תניא כוותיה דשמואל [3] אין נותנין חמין ושמן על גבי מכה בשבת אבל נותנין חוץ למכה ושותת ויורד למכה תנו רבנן [ד] נותנין על גבי המכה מוך יבש וספוג יבש אבל לא גמי יבש ולא כתיתין יבשין קשיא כתיתין אכתיתין לא קשיא [ה] הא בחדתי הא בעתיקי אמר אביי שמע מינה הני כתיתין מסו: ספק ואנדרוגינוס כו': תנו רבנן [2] ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא

הלכה כשמואל דתניא כוותיה, אין נותנין חמין ושמן ע"ג מכה בשבת אבל נותן חוץ למכה ושותת ויורד למכה. **תנו (רב) [רבנן]** נותנין ע"ג מכה מוך יבש וספוג יבש אבל לא גמי יבש ולא כתיתין יבשין. קשיא כתיתין אכתיתין, רישא קתני נותנין ע"ג המכה מוך יבש והוא כתיתין יבשין. ופרקינן לא קשיא הא בחדתי, והוא מוך יבש מותר שאין חשובין כרטיה, אבל כתיתים ישנים אסורין. ועלה אמר אביי ש"מ האי נקרא מסו, פי' נקרא היא כתיתין והן סמרטוטין יבשים שיש עליהם טינוף צואה ריעי, כדגרסינן בע"ז ליתו נקרא מקיקלתא וכו'. ת"ר ערלתו ערלתו ודאי דוחה את השבת

כח א מיי' פ"ג מהל' מילה הלכה ח ופ"ב מהל' שבת הלכה יד סמג עשין כח טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ט:

כט ב ג מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה טו טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף כג: ל ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף כג:

תורה אור השלם

1 **וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹתָם כֹּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה אִישׁ חַרְבּוֹ וַיָּבֹאוּ עַל הָעִיר בֶּטַח וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר:** בראשית לד כה

2 **וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי יָמוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ:** ויקרא יב ג

מוסף רש"י

מרחיצין את הקטן ביום השלישי. שלף ביום השלישי מקומן הוא (לעיל 19).

מוסף תוספות

א. אפי'. תוס' הרא"ש. ב. שכן דרך הרפואה. תוס' הרא"ש. ג. לקמן בשמעתין, הלכך צריך לאוקומה במעורבין. תוס' הרא"ש.

רב נסים גאון

ולא שאני לך בין חמין שהוחמו בשבת לחמין שהוחמו מערב שבת. מצאת נשיאות ונתינות שבדבר זה ומה שנאמר עליו בפ' כירה (דף לח) דתנן מעשה שעשו אנשי שבריא שהביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין. אמרו להם חכמים אם בשבת כחמין שהוחמו בשבת אסורין ברחיצה [וכו'] ומותרין בשתיה. ואוקימנה כר' שמעון דאסורין להשתמש בהן כל גופו. ולענין חמין שהוחמו מערב שבת אמר שמואל לא הותרו לרחוץ בהן אלא פניו וידיו ורגליו, ותניא כוותיה דשמואל חמין שהוחמו מערב שבת למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא ירחוץ בהן כל גופו, ולר' שמעון מותר להשתמש בהן כל גופו. ובפרק חבית (דף קמז) תמצא שיחזק דבר זה של ר' שמעון שמתיר להשתמש בהן כל גופו, אסור לרחוץ בהן כל גופו.

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה אבל לא במתיקין יבישים תמיכות כל"ל ותיבות וגמי יבש נמחק:

רבינו חננאל

מתניתין מרחיצין את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה ומזלפין עליו, אבל לא בכלי. ואקשי היאך קתני מזלפין מכלל שרחיצה אסורה, והא רישא דמתניתין קתני מרחיצין. ופרקינן רב יהודה ורבה בר אבוה אמרו כך סידור המשנה, מרחיצין את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה, והרחצה זו כיצד היא ע"י זילוף היא ביד אבל לא בכלי. ואקשי עליהו רבה והא מרחיצין קתני וזילוף אינה רחיצה. ופריק רבא משנתנו הא דקתני מרחיצין ביום ראשון של מילה אם היא שבת רחיצה כדרכו בין לפני המילה ובין לאחר המילה, וביום השלישי שחל להיות בשבת מזלפין ביד אבל לא בכלי, ותניא כוותיה דרבא. ואע"ג דתניא כוותיה לפום דקדוקא דמתניתין לא מיתקומה כתירוציה, דהא רבה בנפשיה אורי כשמעתיה איחלש, ועיין במתניתין שפיר וחזא דלכאורה כתירוציה הטא, וכי עיין בה ראות איתברר ליה כתירוציה דרב יהודה ורבה בר אבוה. דאי כתירוציה דידיה, דאוקמא למתניתין שאמרו חכמים מרחיצין ביום ראשון בשבת כדרכו ומזלפין ביום שלישי שחל להיות בשבת, ר' אלעזר בן עזריה אומר אף מרחיצין ביום שלישי שחל להיות בשבת, היה צריך לומר, מפני שאמרו חכמים יום ג' שחל להיות בשבת מזלפין, בא הוא ואמר מזלפין ואף מרחיצין. אלא מכיון שלא אמר כן, שמעינן מינה שלא הזכירו חכמים ביום ג' שחל להיות בשבת לא רחיצה ולא דילוף, ומהילא שמעינן דלית להו לרבנן ביום השלישי לא רחיצה ולא זילוף. ר' אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את המילה ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וכ"ש ביום ראשון. וקיי"ל כר' אלעזר בן עזריה דאמרינן א"ר אבהו א"ר יוחנן הלכה כר' אלעזר בן עזריה בין בחמין שהוחמו בשבת ובין חמין שהוחמו מע"ש, בין הרחצת כל גופו בין הרחצת מילה מפני שסכנה היא לו. **גופא אמר רב אין מונעין חמין ושמן מע"ג מכה בשבת, ושמואל אמר נותנין חוץ למכה ושותת ויורד למכה.** ואע"ג דקיי"ל רב ושמואל הלכה כרב באיסורי, הכא

מ) לעיל פו. ע"ש, נ) נדף קלז:], ג) רש"ל מ"ז וא"ל לממוק וקאי לגמלי דהסמיס רבא לפי' דסבר דדיקא כוותייהו ולא המיר מ"ק אפי' לגלף ביום ג', ד) [ויקרא יב], ה) [לעיל קלב:],

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אנדרוגינוס. ספק הוא. ונולד בין השמשות נמי ספק דמו זמנו הוא ספק אינו זמנו. וכן נולד מהול ספק שמא ערלה כגוסה היא העור דבוק בבשר. ולקמיה פריך ספק קמא לגמרוי מאי הוא?ו ומצי כל הני ספיקי: **רבי יהודה אומר כו'.** לקמיה יליף מינלהי: **שב"ש אומרים צריך להטיף לו.** ואפילו הכי מודו דשבת לא לחי: **שצריך להטיף.** חייסינן שמא ערלה כגוסה היא: **על גר.** דליכא שום ספק ערלה כגון ערבי מהול: **כן ב' אין מחללין עליו.** שהרי כמת הוא ואין מילתו מצוה. ואי קשיא ס"ל לאו מילול הוא שהרי הוא כמתמר בבשר מת לקמן(ח) נמי מוקי הא מילול במכשירי מילה ואליבא דר' אליעזר: **מפני הסכנה.** מפני שחלב הרבה (ט) בדליה ומציאה לידי חולי: **כש"ק.** אליבא דש"ה דאמר ס"ל להטיף ממנו דס בריה: **אהדריה אתיסר מהולאי.** שיטיפו ממנו דס בריה ולא רצו משום דשבת הוא: ואפילו לב"ש ספק הוא ואין מחללין: **עד דשוויה ברוח ספקא.** והוא עצמו מלו ועשאו כרות שפכה שחתך מן הגיד: **דרבי.** דאמר ס"ל להטיף: **בשבת מי אמר.** הא ספיקא הוא: **והוא סבר.** רב אלא סבר דולאי ערלה כגוסה היא ומחללינן: **חיישינן.** הא דאמר ר"ש בן אלעזר לדברי הכל צריך להטיף אספיקא קאמר ובחול שמא ערלה כגוסה היא ולענין שבת נמי ודאי לא מחללינן: **ודאי ערלה כגוסה היא. ומחללינן: גזו מגלן דס"ק.** דר' אליעזר הקפר סבר דברי הכל מחללין ואנא דאמרי כוותיה: ה"ג **ומאי דילמא מגלן דס"ק סבר דברי הכל אין מחללין א"כ רבי אליעזר טעמא דב"ש אתא לאשמעינן כו'.** דתנא קמא דברי הכל אין מחללין ר' אליעזר הקפר קאמר ובחול שמא ערלה כגוסה היא ולענין שבת נמי ודאי לא מחללינן: **ודאי מגלן דס"ק.** דר' אליעזר הקפר סבר דברי הכל מחללין ואנא דאמרי כוותיה: ה"ג **ומאי דילמא מגלן דס"ק סבר דברי הכל אין מחללין א"כ רבי אליעזר טעמא דב"ש אתא לאשמעינן כו'.** דתנא קמא דברי הכל אין מחללין ר' אליעזר הקפר קאמר ובחול שמא ערלה כגוסה היא ולענין שבת נמי ודאי לא מחללינן: ומחללינן: **ודאי ערלה כגוסה היא.** דר' אליעזר הקפר סבר דברי הכל מחללין ואנא דאמרי כוותיה: ה"ג **ומאי דילמא מגלן דס"ק סבר דברי הכל אין מחללין א"כ רבי אליעזר טעמא דב"ש אתא לאשמעינן כו'.** דתנא קמא דברי הכל אין מחללין ר' אליעזר הקפר קאמר ובחול שמא ערלה כגוסה היא ולענין שבת נמי ודאי לא מחללינן: ומחללינן: **גזו מגלן דס"ק